

DANIJEL ALERIĆ, Zagreb

HIDRONIMNI APELATIV SAVA, HIDRONIMI SAVINJA I DRAVINJA I PROBLEM STAROSTI SLOVENSKE VOKALNE REDUKCIJE*

Riječ je o apelativu sava koji živi među Hrvatima u unutrašnjosti Istre, o slovenskom hidronimu Savinja koji bi mogao biti istoga porijekla kao i on i o slovenskom hidronimu Dravinja koji je tome hidronimu već na prvi pogled tvorbeno sličan. U vezi sa spomenutim hidronimima dokazuje se da je redukcija nenaglašenih vokala u slovenskom jeziku prastara fonetska pojava.

1. DOSADAŠNJE POZNAVANJE APELATIVA SAVA I MIŠLJENJA O NJEGOVU PORIJEKLU

U rječničkom dijelu svoga Razmještaja južnoslovenskih dija-
lekata na poluotoku Istri Josip Ribarić donosi i imenicu sava, i to kao riječ koja živi u njegovim rodnim Vodicama na krajnjem sjeveru Istre, ali ne u značenju 'pritok Dunava' nego u značenju 'rijeka'. Dodaje da je apelativ sava u tome značenju upravo "generalizacija prema rijeci Savi, koja je većinom poznata".¹ Ribarićev podatak nije ostao nepoznat Petru Skoku. On ga je registrirao u svom Etimologijskom rječniku. Tu se je složio i s Ribarićevim mišljenjem o postanku toga apelativa upućujući na činjenicu da u poljskom jeziku živi apelativ dunaj također u značenju 'rijeka'.²

U novije doba Petar Šimunović, ne znajući za svoje prethodnike, i sam se je "u krškom predjelu Istre" (u okolici grada Buzeta) susreo s tim apelativom. On taj susret spominje samo uzgred. Kaže da tamo "potok nazivaju sava",³ odnosno da se imenica sava tamo čuje "pored reka/rika", "u istom apelativnom značenju".⁴ Regi-

straciju postojanja toga apelativa u Istri Šimunović popraća iznošenjem podatka da se "po dalmatinskim otocima" čuje apelativ dunaj "za velik otvoren zdenac" i podatka, koji nije dovoljno pouzdan, da se na tlu nekadašnje Poljičke republike čuje apelativ cetina "za svaku veću protočnu vodu".⁵ Izravno ne kaže da misli kako je istarski apelativ sava nastao prema imenu Dunavljeva pritoka Save. Ali, da zaista tako misli, jasno se razabire po tome što taj apelativ donosi u usporedbi s apelativom dunaj i po tome što u svojoj radnji o bračkoj toponimiji brački hidronim Dunâj odnosno Dunôj svrstava među hidronime koji su nastali prenošenjem "poznatog hidronima na brački objekat bez ikakvih izmjena".⁶ Tako se, dakle, i Šimunović u mišljenju o postanku toga apelativa izjednačuje s Ribarićem i Skokom.

Može li se to mišljenje bezrezervno prihvatiti?

Zanimljivo je da se, prema Šimunoviću, na području nerežiške općine na Braču, pored prastare lokve Dunaja, nalaze i dva novija, umjetna spremišta vode: Morâva i Sâva. Sam Šimunović kaže da su njihova imena nastala učenim putem, prema imenima općepoznatih južnoslavenskih rijeka, i to vjerojatno pod sugestijom imena stare nerežiške lokve Dunaja.⁷ Ali, umjetni toponimi koji nastaju u novije doba ne govore u ovoj prilici ništa.

Dobro je poznato da u homonimima mogu biti neutralizirane riječi sasvim različita porijekla i značenja. Zato, kad je riječ o dalmatinskom apelativu dunaj, apelativu koji čak i ne označuje tekuću nego stajaću vodu, upravo lokvetinu, njegovo porijeklo treba, svakako, tražiti svuda prije nego u imenu najmoćnije evropske rijeke. Teoretski je, međutim, moguće da i dalmatinski apelativ dunaj u značenju 'velik otvoren zdenac', i horonim Dunaj kojim se u selu Jesenicama (Krilu) na području Poljica označuje vinogradarski predio s iskopanim bunarima koje nalijevaju kiše,⁸ i hidronim Dunavac kojim se u Sedramiću jugoistočno od Drniša označuje nekakav studenac,⁹ i horonim Dunaj kojim se u okolici Barbana u Istri označuje manji predio o kojem поближе ne mogu ništa reći,¹⁰ i bugarski apelativ dunav (dunav-voda) u značenju 'mnogo voda, obikn. sled prolivni d'ždove ili navodnenie',¹¹ i ruski apelativ dunaj u značenju 'potok',¹² i poljski apelativ dunaj u značenju 'potok',¹³ itd., pa, među inim, i glasoviti evropski hidronim Dunaj, Dunav

ili sl., velim kako je moguće da sve te imenice vode porijeklo od istoga apelativa kojemu zasad nije poznato porijeklo ni značenje.

Istarski apelativ sava, koji nas ovdje zanima, ne označuje stajaću vodu, kao npr. spomenuti dalmatinski apelativ dunaj, nego tekuću. Zato je teže odbacivati pomisao da je nastao apelativizacijom južnoslavenskoga makrohidronima Sava. Tekućice se, međutim, mogu razlikovati po dužini, brzini, prozirnosti, postojanosti itd. pa se smije pomišljati da se tim apelativom označuju neke svojevrstne tekućice.

2. RASPROSTRANJENOST I POTANJE ZNAČENJE TOGA APELATIVA

U današnje doba apelativ sava ne živi svuda po Istri. Ne čuje se, npr., u Premanturi na krajnjem jugu Istre,¹⁴ u Brseču na istočnoj istarskoj obali,¹⁵ u Trvižu između Pazina i Motovuna,¹⁶ u Sečama na ušću rijeke Dragonje.¹⁷ Moji informanti iz tih mjesta i ne znaju da se on u nekim istarskim mjestima upotrebljava. Međutim, taj se apelativ čuje u Filipani sjeveroistočno od Vodnjana,¹⁸ u Režancima južno od Savičente¹⁹ i obližnjim Orihima zapadno od Barbana,²⁰ zatim u Šivatima jugozapadno od Žminja,²¹ u Svetom Petru u Šumi,²² u Bermu sjeverozapadno od Pazina,²³ u Sovinjskom Polju jugozapadno od Buzeta,²⁴ u Vodicama sjeveroistočno od Buzeta²⁵ i u nekim drugim buzetskim selima.²⁶ Nije mi poznato čuje li se i dalje prema sjeveru, u Sloveniji, premda bi ta spoznaja bila vrlo korisna. Izgleda, međutim, da se u Hrvatskoj ne čuje nigdje izvan Istre. Ne znaju za nju npr. u Milašima kod izvora Rječine.²⁷

U svim istarskim mjestima u kojima se taj apelativ upotrebljava pod savom se razumijeva tekućica. Ali, kakva tekućica? Na to pitanje nije mi, na žalost, moguće odgovoriti za svako spomenuto mjesto, nego samo za Filipanu, Režance i Orihe, Šivate, Sveti Petar u Šumi, Beram i Sovinjsko Polje.²⁸

U bližoj okolici Filipane, Režanaca, Oriha, Šivata i Svetoga Petra u Šumi nema nikakvih tekućica. Tako od Svetoga Petra u Šumi ima do najbliže tekućice, koja se zove patòk, oko pet kilometara. Od Filipane, Režanaca, Oriha, Šivata do najbližih tekućica još je dalje. U tim se mjestima manja tekućica redovito označuje apelativom potòk ili patòk. Veća se tekućica nikad ne označuje kontinu-

antom prasl. *rěka jer ta kontinuantna uopće ne živi u većem dijelu Istre. Nju u tim mjestima sasvim nadomješta sintagma veli potòk /veli patòk/ odnosno apelativ sáva. Dakle, apelativ sáva upotrebljava se u njima u istom značenju u kojem se u hrvatskom književnom jeziku upotrebljava apelativ rijeka. To potvrđuje npr. ova rečenica što ju je prof. Mate Križman, rođen u Šivatima, upamtio iz pripovijedanja svoga oca: Gr¹eš, gr¹eš i pride jedna velika sava pak je Ljubljana. Budući da su imena većih istarskih tekućica Istranima redovito dobro poznata, razumije se da se je, kad je riječ o njima, s apelativom sava teško susresti in situ. Utoliko je značajnija opaska jednoga Dalmatinca nastanjena u Puli da ga je po prijelazu preko rijeke Raše veoma iznenadila konstatacija majke njegova prijatelja iz Režanaca da su prešli savu.

Pokraj Berma teče ponornica Čipri, a pokraj Sovinjskoga Polja rijeka Mirna. I u tim mjestima manju tekućicu označuju apelativom patòk, a veću, npr. Mirnu ili Rašu, apelativom sáva. Ali, u Bermu sam, razgovarajući s 88-godišnjim Josipom Belcem i njegovim 45-godišnjim sinom Marijem, saznao da se u tome mjestu veća tekućica označuje i apelativom r¹ěka. Beramcima ti apelativi nisu sinonimi. Razlika u značenju svodila bi se, po riječima mojih sugovornika, na ovo:

1. sava je "brža od r¹eke;
2. sava "popušta i diže", dok je vodostaj "r¹eke" dosta stabilan.

U Bermu se, dakle, savom označuje tekućica koja ima karakter bujice.

Postoji indicija da se i u Sovinjskom Polju kod Buzeta pod savom razumijeva bujičava tekućica. Naime, još godine 1965. pripovijedao mi je osamdesetogodišnji umirovljeni učitelj Josip Sirotić, koji je bio rodom iz Sovinjskoga Polja, da se u Bužeštini čuje apelativ sava. Na moju molbu naveo mi je i jednu rečenicu u kojoj se čuje. Kako tu rečenicu nisam dobro razumio, ponovio mi ju je u ovoj, nešto poknjiževljenoj verziji: Nadošla je /!/ jedna velika sava. Glagolski oblik u toj rečenici upućuje na bujičavu tekućicu.

Moglo bi se pomišljati da apelativ r¹ěka nije u beramskom govoru autohton, nego da je u nj unesen u novije doba iz slovensko-

ga jezika. I u tom slučaju riječi kojima se u Bermu opisuje razlika između save i rijeke imale bi veliku vrijednost. One bi upućivale na upadljivu osobinu istarskih tekućica, osobinu po kojoj se one bitno razlikuju od velike većine tekućica što teku po unutrašnjosti susjedne Slovenije. Na tu je osobinu u jednoj prilici upozorio i akad. Bezljaj. Rekao je da je "znano, kako nepričakovano naglo in silovito narastejo včasih kraške vode v Istri".²⁹

Bujičavi karakter istarskih tekućica uvjetovan je dvjema činjenicama:

1. na području planina Ćićarije i Učke pada relativno velika količina padalina, tako da ono spada u najkišovitiije dijelove Hrvatske i Jugoslavije;³⁰

2. planine Ćićarija i Učka sastavljene su od vodopropusnoga vapnenca i vapnenca s dolomitom, a njihova podloga, kao i dolinska područja oko njih, od flišnih naslaga koje ne propuštaju vodu.³¹

O razmjerima bujičavosti Mirne i Raše kao dviju najvećih istarskih tekućica (Mirna je duga oko 53 km, a Raša bez Boljunčice oko 23 km) govore ovi egzaktni podaci:

1. Mirna je kod Portonskoga mosta (oko 13 km daleko od ušća) u razdoblju od godine 1971. do 1978. imala najviši vodostaj 615 cm, a najniži svega 8 cm, dok joj je u godini 1978. najveći protok, pri najvišem vodostaju od 562 cm, bio 96,9 m³/s, a najmanji, pri najnižem vodostaju od 25 cm, samo 0,39 m³/s;

2. Raša je kod Potpićana (oko 19 km daleko od ušća) u razdoblju od godine 1962. do 1978. imala najviši vodostaj 642 cm, a najniži tek 2 cm.³²

Evo i kakve su bile posljedice kiše koja je u ožujku godine 1974, za vrijeme pisanja djela u kojem je to zabilježeno, padala samo jedan jedini dan: Mirna se je izlila iz korita na mjestu gdje preko nje prelazi cesta što iz Rijeke vodi u Trst, a Raša u Ćepićkom polju, dok je Pazinčica pred Pazinskom jamom formirala jezero dugo oko tri kilometra, a široko oko pola. Toga dana, u toku 24 sata, palo je na svaki kvadratni metar po 161 litru vode.³³

Nije čudo što se baš u sjevernijim dijelovima Istre semantički razlikuju apelativi r¹ěka i s¹ava. Naime, stanovnici toga di-

jela Istre češće od drugih Istrana dolaze u kontakt s postojećim tekućicama u Sloveniji pa su na to razlikovanje potaknuti više nego oni.

U svakom slučaju, iznesene činjenice upućuju na zaključak da je apelativ sava poznat u unutrašnjosti Istre, od Filipane na jugu pa do Vodica na sjeveru, i da označuje, primarno, bujičavu, a sekundarno, i svaku drugu veću tekućicu.

3. KAKO JE TAJ APELATIV NASTAO

Južnoslavenska rijeka Sava nije tipična bujičava tekućica, pogotovu ne za Istrane. Sve da je i izrazito bujičava, Istrani je, zbog rijetkih i kratkotrajnih susreta s njome, ne bi mogli doživljavati kao bujičavu. Zato i nije opravdana pomisao da je istarski apelativ sava - u primarnom značenju 'bujičava tekućica' - nastao apelativizacijom imena te moćne rijeke. Porijeklo toga apelativa treba, dakle, tražiti drugdje.

U rječnicima romanskih i germanskih jezika koji su ostavili traga u istarskom leksičkom fondu ne nalazim nikakva apelativa koji bi u govoru istarskih Hrvata mogao biti transformiran u riječ sava u spomenutom značenju.

U hrvatsko-srpskom i slovenskom jeziku, da druge slavenske jezike ne spominjem, takav je apelativ mogao biti izveden od kontinuantne prasl. *s^h(a)ti, kao primarne varijante prasl. *s^hhnōti (usp. hrv.-srp. aor. usahoh ..., glag. prid. rad. sahao, -hla, -hlo, inf. usihati *usyhati i dr.), s pomoću nekada vrlo produktivnoga nastavka -ava, dakle, slično kao što je od glagola držati izveden apelativ država ili kao što je od glagola orljati izveden hidronim Orljava. Apelativ je *s^hh^hava nakon gubitka poluglasnika morao zadobiti oblik *shava. Zbog težnje za pojednostavnjivanjem teško izgovorljive suglasničke skupine, koju su činili dentalni i velarni spirant, i zbog ukrštavanja s glasovitim hidronimom Sava, taj je oblik mogao biti lako preoblikovan u današnji apelativ sava (usp. u ozaljskom govoru habiti : isabiti, h^hriti : is^hriti, h^herav : is^heraviti, h^hitati : is^hitati, h^hža : is^hže, itd.).³⁴

U hrvatsko-srpskom i slovenskom jeziku postojao je, nema su-

mnje, i apelativ suhava koji se je mogao transformirati u apelativ sava u spomenutom značenju.

Na nekadašnje postojanje takva apelativa u hrvatsko-srpskom jeziku upućuju toponimi:

1. imenom Suhava zove se lijevi pritok rječice Glogošnice koja s lijeve strane utječe u Neretvu nekoliko kilometara južnije od Jablanice,³⁵

2. imenom Suava (< *Suhava) zove se jedan periodični izvor sjeverozapadno od Kupresa, a po njemu i selo na čijem području izvire;³⁶

3. imenom Suhava zove se jedno "selo u splitskom kotaru u Dalmaciji",³⁷ koje je, bez sumnje, nazvano po nepotvrđenom imenu povremene tekućice na svome području, kao i ono netom spomenuto.

Na nekadašnje postojanje takva apelativa u slovenskom jeziku upućivala bi činjenica da je na slovenskom području zabilježen apelativ suhâva u značenju '1. suhoća, 2. suho drvo',³⁸ pogotovu ako se ona poveže s činjenicom da je u slovenskom jeziku vrlo živ apelativ suha u značenju '1. vododerina, 2. potok koji presušuje, 3. bujica'.³⁹

Na većem dijelu štokavskoga područja, gdje se suglasnik h rado gubi, apelativ suhava mogao bi zadobiti oblik sava vrlo lako: *suhava > *suava > *sava. U istarskim čakavskim govorima izgovara se ne laringalni nego velarni suglasnik h, koji se konsekventno čuva,⁴⁰ pa u njima na takav način nije moglo doći do oblika sava. Javlja se pomisao da su istarski čakavci preuzeli oblik sava od štokavaca koji su se među njih počeli doseljavati u sredini XV. st.⁴¹ Ali, ta pomisao nije realna, među ostalim i zato što je apelativ s(u)ava sasvim nepoznat npr. u južnoistarskom mjestu Premanturi u čijem se je govoru sačuvalo štokavskih elemenata više nego i u jednom drugom istarskom govoru ako se isključi perojski.

I na slovenskom području, gdje posvuda dolazi do izražaja redukcija nenaglašenih vokala,⁴² apelativ bi suhâva mogao zadobiti oblik sâva : suhâva *s̥hâva *shâva *sâva. O realnosti te pretpostavke svjedoči, mislim, ime Soča kao jedno od nekoliko imena istarske rijeke Dragonje (Dragonja, Reka, Flum, Soča, Montana).

Ime se Soča, kao i ime Montana, čuje za Dragonju ponegdje, npr. u seocetu Dolini, "kadar voda naraste".⁴³ Ono je, po mome mišljenju, nastalo ovako: *Suhača⁴⁴ > *Sahača⁴⁵ > *Shāča > Soča. Navedeni podatak kada dolazi do upotrebe toga imena bez sumnje je apstrakiran iz izvorne rečenice kojom se obično registrira da je više ili manje suhim koritom opet potekla moćna tekućica. Ta rečenica npr. u okolici Imotskoga, gdje je jedna tekućica, slično kao i Dragonja, poznata i kao Suvaja i kao Ričina, glasi ovako: Nadošla je Suvaja || Suvaja je nadošla.

Budući da slovenski i hrvatski govori od davnina interferiraju u poriječju rijeke Dragonje i gornje Mirne i po planini Čičariji,⁴⁶ dakle upravo tamo gdje ima najviše istarskih bujičavih tekućica, dolazi, eto, u obzir i mogućnost da je istarski apelativ sava slovenskoga porijekla, bez obzira uzme li se da je nastao od slovenskoga oblika *shāva ili *sāva.

Je li vjerojatnije da je istarski apelativ sāva nastao od starijega hrv.-sln. *shāva (: prasl. *sh/a/ti = *shnōti) ili od novijega sln. s(h)āva (< sln. *suhava)? Na to pitanje moći će se s više sigurnosti odgovoriti tek pošto se utvrdi je li taj apelativ poznat i na susjednom slovenskom području.

4. HIDRONIM SAVINJA U SVJETLU DOSADAŠNJIH MIŠLJENJA

U povijesnim dokumentima ime se slovenske rijeke Savinje, koja kod Zidanoga Mosta utječe u Savu kao njezin lijevi pritok, prvi put pouzdano spominje godine 980, u obliku Sovuina.⁴⁷ Međutim, tada se njime ne označuje rijeka Savinja, nego po njoj nazvana Savinjska grofovija. Nakon toga to se ime - kao ime rijeke, riječne doline ili grofovije - javlja u dokumentima do početka XVI. st. ovako: 1016. inter fluenta Souuuę et Sounę, Zotlę et Nirinę, 1016. pagus Seuna, 1025. i 1028. comitatus Souna, 1028. inter fluenta Souuuae et Sounae, Zontlae et Nirinae, 1042. Sounital, 1046. Souna (rijeka), oko 1130. Saunium (područje), 1130. in Marchia ... Roas, Sowe et Sowne, Zotel et Nirinae, 1175. Saunia (područje), oko 1200. Sountal, 1224. Soune (područje), 1247. Sevental, 1328. Sevntal, 1333. Seonia (područje), 1342. die Sevn (rijeka), 1346. Sewntal, 1373. Sental, 1385. Saental, 1424. Sewina (područje), 1436. die

Seen (rijeka), 1436. Seendtall, 1451. über die Saan, über die Sään, (rijeka), 1472. vallis Zaunie, Sauinie (područje), 1482. die Seen (rijeka), 1485. Sawinatal, 1491. Seental, 1524. die Saen (rije-ka).⁴⁸

Od kasnijih spomena toga imena kao hidronima zaslužuje pažnju Popovičev iz XVIII. st.: "Sauna, lies Savna."⁴⁹ Vraz je ime Savinjino pisao u obliku Savina i tvrdio da ga celjski Slovenci izgovaraju kao Sauna.⁵⁰

Skok, Ramovš i Bezljaj raspolagali su s preciznijim podacima o izvornom izgovoru toga hidronima. Skok je bio obaviješten da se "u gornjoj Savinjskoj dolini govori Sáuna, na srednjem i donjem njenom toku Sauja, a oko Zidanog Mosta Savíja". Bio mu je potvrđen i oblik Sauña koji nije mogao ubicirati.⁵¹ Ramovš je, vjerojatno po Skoku, iznio iste podatke o njegovu izgovoru, izostavivši samo posljednji.⁵² Bezljaj navodi da se taj hidronim čuje u Mozirju (u gornjem toku rijeke) u obliku Sáuna, "na Letnem" (u srednjem toku rijeke?) u obliku Sáujia, pod Celjem (u donjem toku rijeke) u obliku Savíña ili Savíña, s tim što je tu lokativ potvrđen i u obliku Sáujíi, a instrumental i u obliku Sáujío.⁵³

Tri spomenuta lingvisti bila su, ujedno, za pristup tome hidronimu pripremljenija od svih koji su dosad o njemu pisali. Oni su se posve slagali u mišljenju da su potvrđeni germanski oblici toga hidronima zasnovani na slovenskom izgovoru. To je mišljenje dobro argumentirano pa ne izazivlje nikakve sumnje. Nisu se, međutim, slagali u mišljenju kako je došlo do slovenskih oblika toga hidronima.

Polazeći od iznesenih potvrda, koje su mu, uglavnom, sve bile poznate, Skok je došao do zaključka da se najstarijim oblikom ima smatrati "zacijelo Sauna". U njemu je on prepoznao slovensku imenicu koja je nastala besufikslnim poimeničavanjem posvojnoga pridjeva *savbna 'koja se odnosi na rijeku Savu, savska'. Drugim riječima, oblik Sauna krije u sebi, po Skoku, značenje 'savska voda, rijeka, pritoka ...'. Skok je, naravno, imao objašnjenje i za oblike Sauja i Savíña. Smatrao je da su i to slovenske imenice koje su nastale na sličan način, ali naknadno, besufikslnim poimeničavanjem posvojnih pridjeva *savbja i *Savina. Tako bi i ti oblici, od kojih bi drugi do nas dopro s promjenom -ina u -iña, krili u

sebi praktično jednako značenje 'savska odn. Savina voda, rijeka, pritoka...'. Uvjerljivost svoga mišljenja Skok je pojačao iznošenjem mišljenja da je na isti način nastao i hidronim Dravinja, kojim se označuje slovenska rijeka što izvire u Pohorju i utječe u Dravu s desne strane, niže Ptuja.⁵⁴

Usprkos svemu, to mišljenje, koje je iznio i Ramovš,⁵⁵ ne izgleda dovoljno uvjerljivo:

1. u hrvatsko-srpskoj, a, koliko znam, i u slovenskoj toponimiji ktetici se od davnina izvode samo s pomoću nastavka -bskyjb,⁵⁶ što upućuje na zaključak da ktetici *savbn̂b (: Sava) i *dravbn̂b (: Drava), od kojih bi hidronimi Savinja i Dravinja morali nastati, vjerojatno nisu nikad ni postojali;

2. makrohidronimi tipa *Savna, *Savska ili *Savina (: Sava) ne bi osiguravali toliku potrebnu jednoznačnost u poriječju jedne rijeke, pa je teško vjerovati da se je na slovenskom području ukorijenio ijedan makrohidronim toga tipa, a kamoli dva.

Bezljaj također polazi od pretpostavke da je primarni slovenski oblik *Savbna. Samo, čini mu se da u tom obliku treba gledati slovensku supstituciju predslavenskoga, dakle upravo romanskoga deminutivnoga oblika *Savinu[m] 'mala Sava, Savica'. Jednako mu se čini da se u hidronimu Dravinja, za koji utvrđuje primarni slovenski oblik *Dravbna, krije predslavenski deminutivni oblik *Dravinu[m] 'mala Drava, Dravica'.⁵⁷

Ni to mišljenje ne djeluje uvjerljivo:

1. hidronimi tipa *Savinu[m], s kasnolatinskim deminutivnim sufiksom -inu[m], nisu potvrđeni nigdje u antičkom svijetu, kako konstatira i sam Bezljaj;

2. s razlogom se može pretpostavljati da bi hidronimi tipa *Savinu[m] bili naglašeni na pretposljednem slogu, a u tom slučaju ne bi se mogao naći razlog za pomak akcenta na prvi slog u primarnom slovenskom obliku *Savbna.⁵⁸

5. TREBA RESPEKTIRATI I GEOGRAFSKE OSOBINE

Nitko tko je dosad pisao o hidronimu Savinja nije vodio računa o objektu, o njegovim geografskim osobinama. Kakva je, dakle,

rijeka Savinja?

Savinja je duga oko 93 km. Izvire u Savinjskim ili Kamniškim Alpama, "krajnjem jugoistočnom dijelu južnih vapnenačkih Alpa", na području koje je vrlo bogato padalinama. Odvodnjava ne samo Savinjske ili Kamniške Alpe nego, preko pritoka, i dobar dio nastavka istočnih Karavanaka, koje se također odlikuju velikim bogatstvom padalina, zatim sjeverni i istočni dio Posavskoga hribovja i južne obronke Pohorja. Znatan dio njezina poriječja građen je od vodopropusnoga vapnenca i dolomita. U alpskom području Savinja, kao i njezini pritoci, teče uskom i dubokom dolinom. Između Ljubnoga i Mozirja njezina se dolina proširuje, i tu u nju, s desne strane, utječe značajniji prtok Dreta. Zatim se ta dolina ponovno suzi, pa nešto proširi i opet suzi. Iznad Letuša Savinja ulazi u prostranu i plodnu Celjsku kotlinu, u kojoj prima više jakih pritoka: s lijeve strane Paku, Ložnicu i Voglajnu, a s desne Bolsku. Pod Celjem Savinja u oštrom zaokretu ostavlja Celjsku kotlinu pa se tijekom i dubokom dolinom probija kroz istočni dio Posavskoga hribovja, da bi kod Laškoga ponovno ušla u nešto širu dolinu, kojom teče do ušća u Savu kod Zidanoga Mosta. Pad je Savinjin vrlo velik, prosječno 5,7‰⁵⁹

Na osnovi tih podataka lako je zaključiti da Savinja, slično kao i istarske tekućice, "gotovo u cijelom svom toku ima karakter bujice".⁶⁰ Evo kako je na vrhuncu moći opisuje geograf Melik: "Kadar pride hudo deževje ali spomladi, ko se topi sneg, reka silno naraste in takrat pride njen hudourniški značaj še posebno do veljave; voda buči, šumi in se peni, deroč čez velike skale, nava-ljene v strugi, v mogočnih skakavcih in slapovih ji dotekajo hudourniški potoki iz stranskih grap. V nepropustnih tleh v gorovju in hribovju drvi v nalivih vođa zelo naglo v glavno strugo, kjer hitro naraste v višino; saj se ne more razliti čez bregove. Zato so povodnji na Savinji posebno burne in silovite, docela hudourniškega značaja."⁶¹

O razmjerima Savinjine bujičavosti egzaktno govori podatak da je ta tekućica npr. kod Laškoga (oko 14 km daleko od ušća) u razdoblju od godine 1907. do 1978. imala najviši vodostaj 620 cm, a najniži samo 50 cm, i podatak da joj je u godini 1978. na tome mjestu najveći protok, pri najvišem vodostaju od 356 cm, bio 533

m³/s, a najmanji, pri najnižem vodostaju od 77 cm, 6,70 m³/s.⁶²

Iznenadno i veliko povećanje Savinjin vodostaja dovodilo je, osobito u Celjskoj kotlini, do čestih i vrlo štetnih poplava. One su u novije doba opsežnom regulacijom dosta ublažene, ali su i dalje ostale aktualne.⁶³

Savinjin je vodostaj često vrlo nizak: mjestimično od Ljubnoga do Rečice ob Paki samo 20 cm, od Rečice ob Paki do Šempetera 30 cm, od Šempetera do Celja 40 cm, od Celja do Zidanoga Mosta 50 cm.⁶⁴ Taj je niski vodostaj, koji je prije Savinjine regulacije 1877. mjestimično vjerojatno bio i niži, u prošlosti vrlo pogađao glasovite savinjske splavare koji su se, radi trgovine, na splavima otiskivali sve do Beograda, a spominju se već od XV. st. Njima je, naime, splavarenje bilo omogućeno samo u razdoblju topljenja snijega i nakon obilne kiše, a znalo se je dogoditi da bi npr. iz Mozirja krenuli "pri najugodnijem stanju vode", ali bi se "čez pol dneva (morali) ustaviti, ker je voda preveč odtekla".⁶⁵

Iznesene geografske osobine rijeke Savinje morale su na Slovence prilikom naseljavanja krajeva oko te rijeke djelovati vrlo snažno, pogotovu zato što su se s tako velikim bujičavim tekućicama teško mogli susresti i u pradomovini i na putu iz nje u novu postojbinu. Taj snažni utisak mogao je rezultirati i davanjem vlastitoga, slovenskoga imena toj tekućici.

6. JE LI HIDRONIM SAVINJA U VEZI S APELATIVOM SAVA

Krije li se, dakle, i u hidronimu Savinja, slično kao i u istarskom hidronimnom apelativu sava, praslavenski apelativ *s̥h̥ava odnosno *suh̥ava, upravo njegov pejorativno obojeni augmentativ *s̥h̥avina odnosno *suh̥avina?

Prije nego se na to pitanje odgovori treba se osvrnuti na kronologiju jedne fonetske pojave u slovenskom jeziku i na mogućnost ostvaraja jedne tvorbeno-semantičke kategorije u slovenskoj hidronimiji.

Prvo, poznato je - i to je već istaknuto kad je bilo govora o istarskom apelativu sava - da sve slovenske govore karakterizira redukcija nenaaglašenih vokala, koja često rezultira njihovim posve-

mašnjim gubljenjem. Područje oko rijeke Savinje, na kojem se govori savinjskim i središnjim štajerskim dijalektom, pripada onim slovenskim krajevima u kojima se ta redukcija provodi najjače (ničšsar, kəpūjem, mədlitəu, mətkə < motika, pləčūāla, nəpte < ne bote).⁶⁶ Po Ramovšu, prve potvrde za tu redukciju datiraju iz početka XV. st.⁶⁷ Na osnovi toga on realno zaključuje "da se je slabljenje nepoudarjenih vokalov začelo že pred 15. stoletjem".⁶⁸ Jedna potvrda govori da je ta pojava bila poznata već godine 1227. Tada je kuruško plemstvo primilo njemačkoga trubadura Ulrika Lichtensteinskoga s pozdravom koji je zabilježen u ovom obliku: Buge waz primi, gralva Venus! (Buge=Bog, gralva=kraljeva).⁶⁹ Tu se, kako se vidi, riječ kraljeva javlja čak s potpunom redukcijom, odnosno sinkopom vokala e. Jedna onomastička potvrda upućuje na zaključak da je ta pojava bila poznata i mnogo prije, još godine 864. Tada je na području kuruške Krke ime *Našemysl zabilježeno u obliku Nasmus,⁷⁰ dakle također s potpunom redukcijom, odnosno sinkopom vokala e. Redukcija nenaglašenih vokala, u prvom redu vokala i i u, mora, dakle, da je prastara fonetska pojava u slovenskom jeziku, pojava s kojom u slovenskoj onomastici treba uvijek računati.

Drugo, augmentativno-pejorativni nastavci -ina i -čina dodaju se u hrvatsko-srpskom jeziku i hidronimima, i to najčešće onda kad se radi o bujičavim tekućicama, koje ratarima znadu nanijeti veliku štetu. Potreba da se u govoru taj nastavak dodaje hidronimu češće, dovede katkad do zabacivanja neutralnoga i prihvaćanja augmentativno-pejorativnoga hidronimnoga oblika. Tako je, očito, nekadašnja Reka, koja utječe u more u gradu Rijeci,⁷¹ postala općenito poznata kao Rečina, u poknjiževljenju obliku Rječina. Tako je, mislim, došlo i do toga da je Moravin desni pritok Resava u donjem toku, koji je nakon Resavina skretanja pretvoren u mrtvaju, prozvan imenom Resavčina.⁷² Na sličan način mora da je nastao i hidronim Zùjevina, kako se zove prvi značajniji lijevi pritok rijeke Bosne, koji je vrlo bujičav i bučan:⁷³ Zujava 'tekućica koja zuji ili buči' + ina > *Zujavina > Zujevina. Augmentativno-pejorativni sufiks -ina danas je u slovenskom jeziku dosta rijedak⁷⁴ pa je teško reći dodaje li se on i danas imenima bujičavih tekućica. Svakako, može se pretpostaviti da je nekada tako bivalo. Dapače, izgleda da je zbog češćega dodavanja toga sufiksa na prvotno neutralno ime nastao današnji hidronim Krčovina, kojim se označuje desni pritok Murina

pritoka Ščavnice:⁷⁵ *Krčava 'tekućica koja kŕči ili buči',⁷⁶ + ina
> *Krčavina > Krčovina.

Nakon svega što je izneseno može se pomišljati da je hidronim Savinja sa svojim varijantama nastao ili toponimiziranjem augmentativno-pejorativnoga apelativa *s̥hāvina (< *s̥hāva) 'velika tekućica koja sahne' ili dodavanjem augmentativno-pejorativnoga nastavka -ina na donekle ustaljeno ime *s̥hāva 'tekućica koja sahne'. Dalji je razvoj morao teći otprilike ovako:

1. *s̥hāvina *S(h)āvina (možda odraženo već u obliku Sovuina iz 980) > *Sāvna > Sāvna (usp. 1016. Soune itd., XVIII. st. Savna) > Sāuna (danas u Mozirju) > (ukrštavanjem s oblikom Saviña) Sauña (možda odraženo već u obliku Saunia iz 1175; danas u neubiciranu mjestu) > Sāuja (danas "na Letnem");

2. *s̥hāvina *S(h)avina (možda odraženo već u obliku Sovuina iz 980; za pomak akcenta usp. grmljāvina > grmljavina) > Saviña (možda odraženo već u obliku Sauinie iz 1472; danas u Celju) > Saviña (danas u Celju i oko Zidanoga Mosta).

Treba napomenuti da je Savina > Saviña vjerojatno pod utjecajem imenica na -iña, slično kao što je stvnjem. chuhhina > hrv.-srp. kuhina i kuhinja, sln. kuhinja,⁷⁷ ili kao što je u hrvatskom bednjanskom govoru istina > istinjo, zidina > zidinjo, tratina > tratinjo, itd.⁷⁸

7. HIDRONIM DRAVINJA

Oni koji su pisali o hidronimu Savinja redovito su se upuštali i u razmatranje hidronima Dravinja. Sve ih je, naime, upućivalo da je hidronim Dravinja nastao kao i hidronim Savinja, na istom jezičnom području i na isti način. Tako se, kako je već rečeno, po Skoku i Ramovšu u pretpostavljenom primarnom slovenskom obliku *Dravbna krije poimeničeni slovenski posvojni pridjev *dravbna 'koja se odnosi i na rijeku Dravu, dravska' (tj. voda, rijeka, pritoka ...), a po Bezlaju - predslovenski deminutivni oblik *Dravinu[m] 'mala Drava, Dravica'. Može li se, dakle, sada iznijeti i uvjerljiva teza o slovenskom porijeklu hidronima Dravinja?

U povijesnim dokumentima slovenska se rijeka Dravinja, des-

ni Dravin pritok koji u Dravu utječe jugoistočno od Ptuja, spominje prvi put godine 890: usque dum Treuuina fluit in amnem Trauum.⁷⁹ Dalje se ona u dokumentima do kraja XV. st. spominje ovako: 977. Treuuina, 982. Treuuina, 984. Trewina, 1051. Treuuina, 1057. Treuuina, 1178. Trevina, 1181. Troune, 1182. Treuna, 1199. Treuna, 1207. Trovn, 1306. die Tren, 1307. die Trevn, 1393. die Tren, oko 1400. die Trenn, 1430. die Trewn, 1442. die Treen, 1442. die Traenn, 1450. die Trenn, 1473. die Traan, oko 1490. die Tren, oko 1500. pach die Tran, an der Tron, an der Trann, danas njem. Drann.⁸⁰ Rijeka Dravinja spominje se i neizravno: u imenu kraja u njezinu izvorištu (1196. Troewen, Trowin, Troin, 1249. Trevna, zatim npr. 1404. in der Dreaen vel Dreabinn), u imenu njezine doline (1336. das Treuental), u imenu nekadašnjega grada Drannecka kod Ptuja (1294. havs Travn, itd.).⁸¹ Zbog obilja izravnih potvrda riječnoga imena te su neizravne potvrde ovdje od manjega značenja.

U novije doba Pavao Josip Šafarik donosi ime te rijeke, vjerojatno po Vrazovu saopćenju, u obliku Drawna.⁸² Skok je bio obaviješten da se njezino ime izgovara u Konjicama (u gornjem toku rijeke) i Slovenskoj Bistrici Dravina, u Poljčanima i Št. Vidu (u srednjem toku rijeke) Dravija, u Cirkovcima kod Ptuja (u donjem toku rijeke) Drāju.⁸³ Bezljaj navodi da se to ime u žičama (na Dravinji, između Konjica i Poljčana) izgovara Drāmja.⁸⁴

Kakve su geografske osobine te rijeke?

Dravinja je duga oko 65 km, što znači da je kraća od Savinje oko 28 km. Izvire u južnom Pohorju, pod Roglom (1517 m). Između Pohorja i Konjiške gore (produžetak Karavanaka) zaokreće prema istoku i utječe u Dravu 8 km jugoistočno od Ptuja. Najveći broj pritoka dobiva s lijeve strane, s Pohorja (Oplotnica, Ložnica, Polskava).⁸⁵ U razdoblju od godine 1895. do 1978. imala je kod Videma (oko 2 km daleko od ušća) najviši vodostaj 420 cm, a najniži samo 13 cm, dok joj je u godini 1978. na istom mjestu, pri najvišem vodostaju od 321 cm, najveći protok bio 148 m³/s, a najmanji, pri najnižem vodostaju od 64 cm, 1,80 m³/s.⁸⁶

Ti podaci, popraćeni pogledom na geografsku kartu, praktično upućuju samo na zaključak da je Dravinja dosta brza i bujičava tekućica. Ali, taj je zaključak u ovoj prilici vrlo koristan jer

se može pomišljati da je hidronim Dravinja u vezi sa slovenskim glagolom dreti, derem 'silovito i brzo teći'.

Od glagola dreti, derem 'silovito i brzo teći' Bezljaj izvodi slovenske hidronime Derečica, Derežnik i Derin.⁸⁷ Od istoga glagola mogla je nastati i prva varijanta Dravinjina imena - *Deräva 'tekućica koja silovito i brzo teče, brzava', a onda i druga, augmentativno-pejorativna varijanta *Derävina. Ona se je, dalje, morala razvijati slično kao i pretpostavljeni početni oblik hidronima Savinja, dakle otprilike ovako:

1. *Derävina > *Darävina > *Drävna (usp. 1181. Troune, 1182. Treuna, itd.) > *Drävna > Drävja (tako u Cirkovcama) odnosno (preko *Drämna) Drämja (tako u Žičama);

2. *Derävina > *Darävina > Drävna (možda odraženo već u obliku Treuuina iz 890; tako u Konjicama i Slovenskoj Bistrici, event. s akcentom Drävna) > *Drävna > Drävja (tako u Poljčanima i Št. Vidu).

Treba napomenuti da je i do prijelaza Dravina u Drävna došlo, po svoj prilici, onako kao i do prijelaza Savina u Sävna, pod utjecajem imenica na -äna.

B i l j e š k e

- * Ova je rasprava bila u skraćenu obliku pročitana kao referat na IV. jugoslavenskoj onomastičkoj konferenciji, koja je održana u Portorožu u listopadu 1981.
- 1 Usp. J.Ribarić, Razmještaj ... (=Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri, Srpski dijalektološki zbornik, knj.9, Beograd 1940), str. 189.
- 2 Usp. P.Skok, ERHSJ (=Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, knj. 1-4, Zagreb 1971-1974), s.v. Sava.
- 3 Usp. P. Šimunović, Nomenklatura poljičkog krša, Poljički zbornik, sv. 2, Zagreb 1971, str. 192.
- 4 Usp. P. Šimunović, Toponimija Istarskog razvoda, Onomastica Jugoslavica, knj. 6, Zagreb 1976, str. 22, bilj. 49.
- 5 Za apelativ cetina raspitivao sam se u poljičkim selima Žrnovnici, Podstrani, Jesenicama (Krilu) i Gatima, ali nisam mogao dobiti odgovor da se čuje ili da se je čuo igdje u Poljicima. Mene su u tim selima i starije i mlađe osobe uvjeravale da se u Poljicima Cetinom zove samo glasovita rijeka do koje Poljica dopiru prema istoku.
- 6 Usp. P. Šimunović, Toponimija otoka Brača, Supetar 1972, str. 216.
- 7 Usp. P. Šimunović, Toponimija nerežiške općine, Radovi Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine; knj. 38, Sarajevo 1970, str. 133.
- 8 Tako sam informiran u tome selu. Taj horonim spominje i F. Ivanišević, među imenima zemljišnih čestica. (Usp. F. Ivanišević, Poljica, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, knj. 8, Zagreb 1903, str. 200.)
- 9 Usp. kartu Jugoslavije razmjera 1:100.000, kvadrant Šibenik.
- 10 Saopćenje prof. Rudolfa Kožljana koji je rođen u Golešovu kod Barbana.

- 11 Usp. B'lgarski etimologičen rečnik, t. 1, Sofija 1971, s. v. Dúnav.
- 12 Ib., s.v. Dunav.
- 13 Usp. A. Brückner, Słownik etymologiczny języka polskiego, Krakov 1927, s.v. Dunaj.
- 14 Saopćenje prof. Ljudevita Antuna Maračića koji je rođen u tome mjestu.
- 15 Saopćenje umirovljenoga knjigovođe Eugena Frankovića koji je rođen u tome mjestu.
- 16 Saopćenje prof. dr. Milivoja Sironića koji je rođen u tome mjestu.
- 17 Podatak utvrđen u tome mjestu.
- 18 Saopćenje dipl.inž. dr. Ivana Šugara koji je rođen u tome mjestu.
- 19 Saopćenje prof. Petra Štokovića koji je rođen u tome mjestu, a nastanjen u Fažani.
- 20 Tako po kazivanju domačice Zdenke Kontošić koja je rođena u tome mjestu, a nastanjena u Fažani.
- 21 Saopćenje prof. dr. Mate Križmana koji je rođen u tome mjestu.
- 22 Saopćenje prof. dr. Josipa Bratulića koji je rođen u tome mjestu.
- 23 Podatak utvrđen u tome mjestu (informanti: 88-godišnji Josip Belac i njegov 45-godišnji sin Mario).
- 24 Saopćenje umirovljenoga učitelja Josipa Sirotića koji je rođen u tome mjestu.
- 25 Vidi bilj. 1.
- 26 Vidi bilj. 3. i 4.
- 27 Saopćenje prof. dr. Josipa Silića koji je rođen u tome mjestu.
- 28 Informanti su mi bile osobe koje se spominju u bilj. 18-24.
- 29 Usp. F. Bezlaj, SVI (=Slovenska vodna imena, knj. 1-2, Ljubljana 1956-1961), s.v. Dragonja.

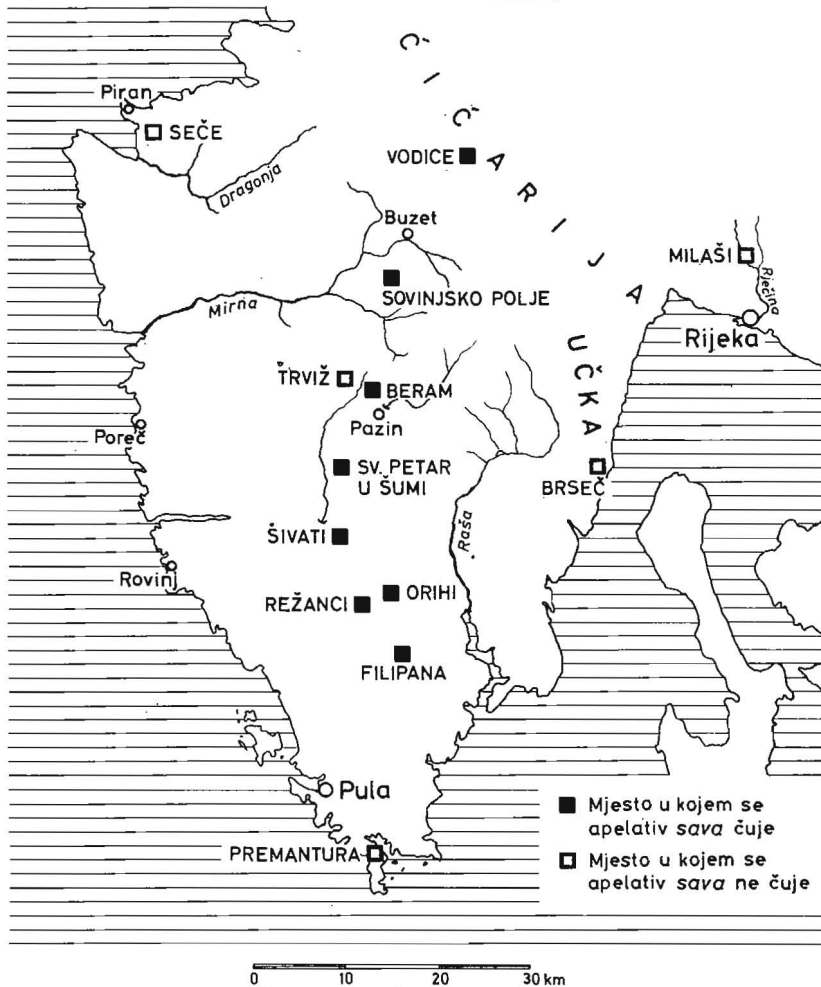
- 30 Usp. EJ (=Enciklopedija Jugoslavije, I. izdanje, Zagreb 1955-1971), knj. 4, karte nakon str. 576; J. Riđanović i dr., Sjeverno Hrvatsko primorje, Geografija SR Hrvatske, knj. 5, Zagreb 1975, str. 179.
- 31 Usp. EJ, s. v. Ćićarija, Učka; J. Riđanović i dr., o. c., str. 174, skica.
- 32 Usp. HGJ (=Hidrološki godišnjak Jugoslavije, 1978, I, izd. Savezni hidrometeorološki zavod, Beograd 1980), str. 138. i 262.
- 33 Usp. J. Riđanović i dr., o. c., str. 182.
- 34 Usp. S. Težak, Ozaljski govor, Hrvatski dijalektološki zbornik, knj. 5, Zagreb 1981, str. 225, 335-337, 361-363.
- 35 Usp. J. Dedijer, Hercegovina, Srpski etnografski zbornik, knj. 12, Beograd 1909, str. 376; RjJAZU (=Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, izd. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 1880-1976, knj. 1-23), s. v. Suhava.
- 36 Usp. Ž. Milojević, Kupreško, Vukovsko, Ravno i Glamočko Polje, Srpski etnografski zbornik, knj. 25, Beograd 1923, str. 70-71; RjJAZU, s. v. Suava. Selo Suava službeno se zove Suhova.
(Usp. RjJAZU, s. v. Suava; Imenik mesta u Jugoslaviji, Beograd 1973, str. 378.)
- 37 Usp. RjJAZU, s. v. Suhava.
- 38 Usp. M. Pleteršnik, Slovensko-nemški slovar, knj. I-II, Ljubljana 1894-1895, s. v. Suhava.
- 39 Ib., s. v. suha; S. Škerlj i dr., Slovenačko-srpskohrvatski rečnik, 2. dopunjeno izdanje, Beograd-Ljubljana 1974, s. v. suha.
U ovoj prilici zahvaljujem prof. dr. Jakobu Rigleru koji mi je, odazivljući se mojoj molbi, javio da ni on ni prof. dr. Tine Logar nisu čuli riječi suhava i da ta riječ nije potvrđena u kartotekama Instituta za slovenski jezik.
- 40 Usp. J. Ribarić, Razmještaj..., str. 80 (za Vodice u sjevernoj Bužeštini); P. Ivić, Prilozi poznavanju dijalekatske slike zapadne Hrvatske, Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom

- Sadu, knj. VI, Novi Sad 1961, str. 199 (za Draguč u sjevernoj Pazinštini); P. Šimunović, Dijalekatske značajke buzetske regije, Istarski mozaik, god. VIII, br. 5, Pula 1970, str. 42 (za Sv. Martin, Nuglu i Račice u Bužeštini). Konsekventno čuvanje suglasnika h karakterizira čak i veći dio čakavske Istre sa štokavskim primjesama. (Usp. M. Moguš, Čakavsko narječje, Zagreb 1977, str. 4-5.)
- 41 Usp. J. Ribarić, Razmještaj..., str. 46.
- 42 Usp. F. Ramovš, Kratka zgodovina... (=Kratka zgodovina slovenskega jezika, I, Ljubljana 1936), str. 229-230.
- 43 Usp. F. Bezlaj, SVI, s. v. Dragonja. Tu se kaže da se imena Soča i Montana javljaju "sled jezikovnega tabuja".
- 44 Tim se imenom na slovenskom području zovu još dvije tekućice: pritek Ščavnice, koja s desne strane utječe u Muru, i potok južno od Murske Sobote u Prekomurju. (Usp. F. Bezlaj, SVI, s. v. Suha.) Istim se imenom zove i "potok u cazinskom kotaru u Bosni". (Usp. RjJAZU, s. v. 2. Suhača.)
- 45 Za pretpostavku o takvu izgovoru u dolini rijeke Dragonje usp. F. Ramovš, Dialekti (=Historična gramatika slovenskega jezika, VII. Dialekti, Ljubljana 1935), str. 73. i d.; T. Logar, Dialektološke studije, XI. Slovenski govori v Istri in njihova geneza, Slavistična revija, knj. 13, Ljubljana 1961-1962, str. 94. i d.
- 46 Usp. F. Ramovš, Dialekti, str. 75; J. Rigler, Južnonotranjski govori, Akcent in glasoslovje: govorov med Snežnikom in Slavnikom, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za filološke in literarne vede, knj. 13, Ljubljana 1963, str. 13; P. Šimunović, Takozvana buzetska kajkavština, Istra, sv. 6-7, Pula 1976, str. 41. i d.; M. Moguš, o. c., str. 5-6.
- 47 Usp. F. Kos, Gradivo 2 (=Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku, knj. 2, Ljubljana 1906), str. 365.
- 48 Usp. F. Bezlaj, SVI, s. v. Savinja.
- 49 Ib., s. v. Savinja.
- 50 Usp. P. Skok, Oglej i Celje, Časopis za slovenski jezik, knji-

- ževnost in zgodovino, III. letnik, Ljubljana 1921-1922, str. 152.
- 51 Ib., str. 152.
- 52 Usp. F. Ramovš, Konzonantizem (=Historična gramatika slovenskega jezika, II. Konzonantizem, Ljubljana 1924), str. 119.
- 53 Usp. F. Bezlaj, SVI, s. v. Savinja.
- 54 Usp. P. Skok, Oglej i Celje, str. 152-153.
- 55 Usp. F. Ramovš, Konzonantizem, str. 119.
- 56 Usp. P. Skok, Pridjevske izvedenice od geografskih naziva, Jezik, knj. 3, Zagreb 1954-1955, str. 33.
- 57 Usp. F. Bezlaj, SVI, s. v. Savinja, Dravinja; F. Bezlaj, Eseji o slovenskem jeziku, Ljubljana 1967, str. 86.
- 58 Naknadno dodajem da i sam akad. Bezlaj u pismu što mi ga je uputio 13. srpnja 1981. prelazi preko toga svoga mišljenja i priklanja se mišljenju što ga je iznio Skok: "Za tip Dravinja, Savinja itd. sem še vedno prepričan, da se je razvil iz priddevnikov..."
- 59 Za sve te podatke usp. EJ, knj. 7, str. 170, s. v. Savinja; knj. 5, str. 183-184, s. v. Kamniške Alpe; knj. 4, karte nakon str. 576.
- 60 Usp. EJ, knj. 7, str. 170, s. v. Savinja.
- 61 Usp. A. Melik, Slovenski alpski svet, Ljubljana 1954, str.68.
- 62 Usp. HGJ, str. 48. i 219.
- 63 Usp. EJ, s. v. Savinja.
- 64 Usp. A. Baš, Savinjski splavarji, Ljubljana 1974, str. 90.
- 65 Ib., str. 39.
- 66 Usp. F. Ramovš, Dialekti, str. 157. i 162; F. Ramovš, Kratka zgodovina ..., str. 139.
- 67 Usp. F. Ramovš, Kratka zgodovina..., str. 227.
- 68 Ib., str. 238.
- 69 Usp. S. Janež, Pregled zgodovine južnoslovanskih književnosti,

- I. Slovenska književnost, Maribor 1953, str. 45; L. Legiša, Zgodovina slovenskega slovstva, I, Ljubljana 1956, str. 164.
- 70 Usp. F. Kos, Gradivo 2, str. 147; F. Ramovš, Kratka zgodovina..., str. 35.
- 71 Usp. RjJAZU, s. v. 1. rijeka (str. 11^a).
- 72 Usp. RjJAZU, s. v. Resavčina. Tu se ta mrtvaja zove samo imenom Resavčina, Međutim, u EJ, knj. 6, na karti Požarevac, nakon str. 584, ta je mrtvaja označena samo imenom Resava, kao i istoimena tekućica.
- 73 Usp. S. i V. Trifković, Sarajevska okolina, I. Sarajevsko polje, Srpski etnografski zbornik, knj. 11, Beograd 1908, str. 12.
- 74 Toporišič ga u svojoj velikoj gramatici čak i ne spominje, bar tamo gdje bi se očekivalo. (Usp. J. Toporišič, Slovenska slovnica, Maribor 1976, str. 141-145.) Spominje ga, međutim, u svojoj školskoj gramatici. (Usp. J. Toporišič, Slovenski knjižni jezik, knj. 2, Maribor 1972, str. 99.)
- 75 Usp. F. Bezlaj, SVI, s. v. Krčovina.
- 76 Porijeklo tome hidronimu, koji u tom obliku egzistira na slovačkom području (usp. V. Šmilauer, Vodopis starého Slovenska, Praha-Bratislava 1932, str. 432; F. Bezlaj, SVI, s. v. Krčovina), treba, dakle, tražiti ne u glagolu koji u hrvatsko-srpskom i slovenskom jeziku glasi krčiti 'njem. roden', kako misli F. Bezlaj u SVI s. v. Krčovina, nego u glagolu koji u hrvatsko-srpskom (i slovenskom?) jeziku glasi krčati 'njem. summen'.
- 77 Usp. P. Skok, ERHSJ, s. v. kuhati; F. Miklošič, Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen, Beč 1886, str. 146.
- 78 Usp. J. Jedvaj, Bednjanski govor, Hrvatski dijalektološki zbornik, knj. 1, Zagreb 1956, str. 294.
- 79 Usp., F. Kos, Gradivo 2, str. 224; F. Bezlaj, SVI, s. v. Dravinja.
- 80 Usp. F. Bezlaj, SVI, s. v. Dravinja.
- 81 Ib., s. v. Dravinja.

- 82 Usp. P. Skok, Oglej i Celje, str. 152.
83 Ib., str. 152.
84 Usp. F. Bezlaj, SVI, s. v. Dravinja.
85 Usp. EJ, knj. 3, str. 85, s. v. Dravinja.
86 Usp. HGJ, str. 33. i 208.
87 Usp. F. Bezlaj, ESSJ, s. v. dreti II.

Utvrđena rasprostranjenost apelativa *sava* u Istri

S u m m a r y

THE HYDRONYMIC COMMON NOUN SAVA, THE HYDRONYMS
SAVINJA AND DRAVINJA AND THE PROBLEM OF DATING
SLOVENE VOWEL REDUCTION

This study concerns the common noun sava, which is alive among Croatians in the interior of Istria, the Slovenian hydronym Savinja, which could be of the same origin, and the Slovenian hydronym Dravinja, which is evidently formed in a similar way to the hydronym Savinja. In connection with these hydronyms it is shown that the reduction of unstressed vowels in the Slovenian language is an ancient phonetic phenomenon.

R é s u m é

APPELLATIF HYDRONYMIQUE SAVA, HYDRONYMES SAVINJA ET DRAVINJA
ET PROBLEME DE LA DATATION DE LA REDUCTION VOCALIQUE SLOVENE

L'appellatif sava est connu parmi les Croates de l'intérieur istrien, sur un territoire traversé par des cours d'eau expressément torrentueux. Il signifie primordialement un cours d'eau torrentueux et, en deuxième lieu, chaque cours d'eau d'une importance plus grande.

La rivière Save ne représente pas un cours d'eau typiquement torrentueux. Elle est au surplus trop éloignée du territoire de l'Istrie. C'est pourquoi la pensée que l'appellatif sava soit issu à la suite d'une appellativisation de sa dénomination à elle (Ribarić, Skok, Šimunović) n'est pas justifiée. Il serait plus vraisemblable qu'il dérive d'un *s̑bhāva croato-slovène plus ancien (: préslave *s̑bh(a)ti=*s̑bhnōti) "un cours d'eau qui est sujet à un dessèchement périodique" ou d'un *s(h)āva slovène plus récent (< slov. *suhava) "un cours d'eau desséché".

Le nom de Savinja signifie aujourd'hui l'affluent gauche de la Save coulant par la Slovénie, totalisant environ 93 km. Il est attesté pour la première fois en 980, dans la forme Sovuina. L'auteur soumet à une analyse critique les pensées concernant son origine qui ont été proposées jusqu'ici (Skok, Ramovš, Bezlaž). Après avoir exposé les faits disponibles qui la concernent, l'auteur conclut qu'elle est vraisemblablement de la même provenance que l'appellatif istrien mentionné. Par conséquence, l'hydronyme dissimule selon toute vraisemblance une forme slovène originelle *S̑bhāvina "une grande *S̑bhāva, c'est-à-dire un grand cours d'eau sujet au dessèchement (: préslave *s̑bh(a)ti=*s̑bhnōti).

Par le nom de Dravinja vient d'être dénommé aujourd'hui l'affluent droit de la Drave coulant par la Slovénie, totalisant

environ 65 km. Il est attesté pour la première fois en 890, dans la forme Treuina. On en discutait jusqu'ici parallèlement avec l'hydronyme Savinja, et précisément pour de bons motifs. L'auteur, tout de même soumis à des réflexions critiques les pensées qui ont été proposées jusqu'ici sur sa provenance (Skok, Ramovš, Bezljaj). Il apporte des faits disponibles concernant cette provenance et il arrive à la conclusion qu'il dissimule selon toute vraisemblance la forme slovène initiale *Derāvina "la grande Derāva, c'est-à-dire un grand cours d'eau qui coule avec véhémence et rapidement" (: slovène dreti, derem "couler avec véhémence et rapidement").

A la suite de ces hydronymes, l'auteur démontre que la réduction des voyelles inaccentuées en slovène doit être placée beaucoup plus dans le passé, à l'opposé de ce qu'on avance ordinairement. L'existence d'une telle réduction est accusée au 13-ème siècle par la forme gralva (< kraljeva) qui est attestée en 1227. Son existence est accusée déjà au 11-ème siècle par la forme Nasmus (< *Našemysl) qui est attestée en 864. Les hydronymes Savinja et Dravinja, si la pensée concernant leur provenance doit être acceptée, parlent en faveur de la pensée que cette réduction existait au 11-ème siècle (cf. en 1016 Soune : en 980 Sovuina) ou au 9-ème siècle ou encore antérieurement (cf. en 890 Treuina : plus ancien *Derāvina).